

Wet Revitalisering Generiek Toezicht

Geachte aanwezigen,

Eind 2012, om precies te zijn 5 december, las ik in Raadsledennieuws een kort artikel over de wet RGT. Ik citeer: 'Ooit van de Wet revitalisering generiek toezicht gehoord? Deze voorziet in een vereenvoudiging van het stelsel van interbestuurlijk toezicht, door het accent te leggen op de algemene toezichtsbepalingen in de Provincie- en Gemeentewet'. Voor een leek al een uitdaging om deze twee zinnen te snappen, laat staan om te kunnen inschatten wat er achter deze twee zinnen schuil gaat. De schrijver van dit artikel vervolgde vervolgens met een voorbeeld zijn betoog. De archieven van een gemeente moeten op basis van een kritische prestatie indicator in 'geordende en toegankelijk staat' verkeren.

Als griffier is dit wellicht niet een onderwerp waaraan je direct prioriteit geeft. In het geweld van bestuursstijlen, vergadermodellen, netwerksamenleving, de raad van binnen naar buiten halen, de rol van een gemeenteraad bij verbonden partijen, is dit niet het meest sexy onderwerp.

Zelden heb ik een raadslid zich om de staat van het archief zien bekommeren. Totdat na een of ander incident de betreffende documenten uit het archief moesten worden gehaald en ineens blijkt dat de verwachte ordentelijkheid en toegankelijkheid van het archief in de praktijk niet zo blijkt te zijn.

Ik denk dat u als bestuurder direct wel een voorbeeld uit uw gemeente of van een collega bestuurder kan benoemen waarbij de onvindbaarheid van een vergunning tot een lastige situatie heeft geleid. Ik kan me voorstellen dat in het minst positieve geval de portefeuillehouder verantwoording moet afleggen aan de raad.

Deze laatste woorden zijn wat mij betreft de kern van de wet RGT oftewel het versterken van de horizontale verantwoording. Namelijk dat het college verantwoording aan de raad aflegt over gevoerd beleid. Wat is hier dan zo vernieuwend of anders aan? De raad controleert het college immers. Althans veel, ben ik van mening.

Kaders

Het college legt via de documenten van de planning & control cyclus, op diverse momenten in het jaar verantwoording af aan de raad.

Maar ook voortgangrapportages, evaluatierapporten en bijv. de actieve informatieplicht geven hier inhoud aan. Eigenlijk is elk informatiemoment tussen college en raad een moment van verantwoording.

Verantwoording van keuzes, afwegingen en voornemens. Soms in woorden en soms in getallen. College en raad spreken met elkaar af binnen welke kaders het zich moet verantwoorden en de raad voert hier controle op uit. Prestatie-indicatoren in een begroting, een beoogd effect van beleid of bijv. het verwachte financiële resultaat van een bepaalde ontwikkelingen horen hierbij.

Een toevoeging aan deze verantwoording zijn vanaf eind 2012 dus de medebewindstaken. Dit zijn er vanaf 1 januari 2015 om precies te zijn 21 stuks. Dat varieert van WABO, archief tot de Participatiewet. Al deze medebewindstaken bepalen voor een deel, wellicht voor een groot deel op dit moment, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van College, raad en ambtelijke organisatie.

Echter, ten aanzien van de medebewindstaken verantwoordt het college tot op dit moment niet altijd expliciet de mate hoe hieraan uitvoering wordt gegeven. Classificaties als 'goed', 'matig' en 'slecht' of '100%' worden hier zelden bij gebruikt. Ik kan me voorstellen dat destijds bij de invoering van de WABO, de gemeenteraden moties hebben aangenomen waarin zij het college verzochten een jaar na inwerkingtreding, de invoering daarvan te evalueren. Maar of daarin ook was opgenomen dat het college inzichtelijk moest maken of het college 'goed', 'matig' 'slecht' of '100%' uitvoering gaf aan een medebewindstaak, dat vraag ik me af.

Als raad kon je in het verleden een raadsvoorstel ter besluitvorming aangeboden krijgen waarin naar aanleiding van een bezoek van de provinciale archiefinspecteur, een verbeterplan moest worden vastgesteld, met de bijbehorende extra financiële middelen. Als raad ontving je dan wel het inspectierapport, maar een benchmark met vergelijkbare gemeenten was niet mogelijk. Mocht dit raadsvoorstel gelijk met het voornemen van het college om het gemeentelijk zwembad te sluiten op de raadsagenda staan, dan weet ik wel waar de aandacht naar uit is gegaan.

Zo maar twee voorbeelden die duiden hoe belangrijk de vorm en het moment van verantwoorden ten aanzien van de medebewindstaken is.

Vorm en moment van verantwoording

De toezichthouders verwachten en mogen er vanuit gaan dat de raad bewust kennis neemt van de verantwoordingsinformatie. Ondanks dat de wet op 1 oktober 2012 inwerking is getreden, is de vorm van verantwoorden nog in ontwikkeling. De provincie Utrecht is een pilot gestart en van collega griffiers hoor ik terug dat elke gemeente toch net anders invulling geeft aan de wijze van verantwoorden. Op zich is dat niet erg. Maar volgens mij moet wel overal hetzelfde uitgangspunt gehanteerd worden. Een expliciet moment van verantwoorden op basis van vertrouwen en zoveel mogelijk op hoofdlijnen. De vorm is wat mij betreft redelijk bepalend voor de wijze van bespreken. En die bespreking is essentieel voor het laten slagen van deze horizontale verantwoording.

Ik heb al heel wat varianten gezien en gehoord. Als ingekomen stuk voor de raad met behandeladvies voor kennisgeving aannemen. Alleen gebruik maken van waarstaatjegemeente.nl. of opnemen in de jaarrekening, bijv. als laatste paragraaf. Of een combi van beiden.

Ik zou raadsleden willen adviseren na te gaan hoe zij normaal hun controlerende taak uitoefenen. En ik ga er vanuit dat zij zich afvragen welke informatie zij nodig hebben om aan deze versterking van de horizontale verantwoording inhoud te kunnen geven. En daarna van het College verlangen dat zij deze informatie ook compleet en tijdig aan de raad leveren.

Een mooi middel om als raadslid informatie op te halen is waarstaatjegemeente.nl. Een bezoek aan deze site levert een schat aan informatie op. Niet alleen voor een gemeenteraad maar ook voor geïnteresseerde inwoners of collega bestuurders. Onderbouwd en transparant wordt inzicht gegeven of de uitvoering van die medebewindstaken conform de wetgeving gebeurt. Er kan daarnaast een vergelijking worden gemaakt met buurgemeenten of vergelijkbare gemeenten. Een soort benchmark die met een paar woorden, percentages of getallen meer duiding geven.

Echter, de verantwoordingsinformatie op deze site kan voor de raad beperkt zijn. De gemeente Veenendaal heeft op ambtelijk niveau deelgenomen aan de pilot van de provincie. Deze ervaring is zeer waardevol geweest. Want hoe deelt de gemeente informatie op waarstaatjegemeente.nl? Soms is het gebruik van meer woorden of het

toevoegen van aanvullende informatie niet mogelijk maar wel noodzakelijk.

En wat doe je als de raad deze informatie wel nodig heeft om goed inhoud te kunnen geven aan de controlerende taak in het kader van de horizontale verantwoording? In Veenendaal is de informatie van de website uitgeprint en aangevuld.

Veenendaal en alle andere gemeentes van de provincie Utrecht moeten in 2015 allen hun toezichtsinformatie aan de provincie beschikbaar stellen. Elke gemeente is op dit moment zeer druk om de datum van 1 januari 2015 in het kader van de transities in het sociale domein te halen. En als griffier merk ik dat raadsleden hier veel prioriteit aan geven. Op een raadsbijeenkomst met betrekking tot dit onderwerp in Veenendaal kwamen veel raadsleden af, maar daarna heb ik er weinig raadsleden meer over horen spreken. Navraag bij collega's levert een soortgelijk beeld op. Griffiers, concerncontrollers, wethouders zijn er mee bezig en denken na. Maar voor het gemiddelde raadslid is het geen onderwerp wat er toe doet. Terwijl de wetgever maar ook bijvoorbeeld de provincie Utrecht er bijvoorbeeld vanuit gaan dat de raad ook op dit vlak zijn controlerende taak goed uitvoert. Komend voorjaar zullen dus alle raadsleden hier mee aan de slag moeten.

Een natuurlijk moment van verantwoorden lijkt het moment waarop de jaarrekening wordt besproken. Een moment waarop teruggekeken wordt op een kalenderjaar. Op basis van de programma begroting is het college aan de slag gegaan. Medebewindstaken en eigen lokaal beleid worden uitgevoerd c.q. ontwikkeld. Dit eerste moment van verantwoorden behoeft wat mij betreft extra begeleiding. Zo maar een paragraaf toevoegen aan de jaarrekening en geen extra uitleg geven lijkt me minder wenselijk. Als griffier dien je dit, wat mij betreft, te begeleiden en voor te bereiden. Zoek de betrokken ambtenaar, de portefeuillehouder op en zorg dat je in gezamenlijkheid dit oppakt. Daag de raadsleden uit om ook deze verantwoordelijkheid goed op te pakken en pas desnoods lichte dwang toe.

Soort raadslid

Als griffier vind ik het relevant en interessant om na te gaan of de versterking van de controlerende taak of een verzwaring van deze taak, van de raad andere of aanvullende competenties vergt. Het vereist mijn inziens van de gehele raad een rolbewustzijn. Net als bij elk ander document of voorval dient de raad of liever gezegd elk raadslid c.q. fractie bewust een bepaalde pet op te zetten. Bijvoorbeeld die van een

postbode, ombudsman, generalist, volgzame volger, intermediair of een kritisch denker. En die pet moet binnen een bepaald kader opgezet worden. Als het gaat om de Wet Revitalisering Gemeentelijk Toezicht moeten raadsleden beseffen dat zij het college controleren ten aanzien van medebewindstaken En dat zij moeten controleren of het college dit goed heeft gedaan. De rol die zij zich zelf moeten aanmeten is die van kritisch denker. De verantwoordingsinformatie moet kritisch beschouwd worden vanuit de gedachte dat het gaat om medebewindstaken. En dat het liefst dan de gedachten ook nog op hoofdlijnen en met een bepaald abstractieniveau weten te verwoorden.

Een raad bestaat uit een aantal raadsleden en die voldoen vanzelfsprekend niet allen aan dit ideaal plaatje. Dat komt ook door de politieke context waarbinnen raad en college opereren.

Politieke context

Elk feit binnen een gemeente kent een politieke context of heeft dat in ieder geval in zich. Eerder legde het college verantwoording af aan de toezichthouders. Ik ga er vanuit die beoordeling altijd op basis van feiten en prioriteiten plaats vond. Gegevens werden naast de meetlat gelegd en dat leverde een goed, matig of slecht op.

Echter vanaf nu legt het college ten aanzien van medebewindstaken verantwoording af aan de raad. Net zoals bij elk document dat het college aan de raad voorlegt duidt een fractie of raadslid dit op basis van een politieke kleur, opvattingen van de achterban of bijv. deskundigheid binnen de fractie. De duiding van verantwoordingsinformatie kan dus een politiek instrument worden. Want als je bijvoorbeeld in termen van 'goed', 'matig', 'slecht' of '100%' denkt, kan elke fractie een aanduiding als 'matig' anders uitleggen. De kans is aanwezig dat de raad de controle van de medebewindstaken als politiek instrument gebruikt. Maar wat als een toezichthouder van mening is dat een score van 90% op een indicator voldoende is maar je wilt als raad 100% terwijl het college ook van mening is dat 90% echt voldoende is? En wat als de raad zegt dat hij maar voor een score van 85% geld beschikbaar willen stellen? Het is dus noodzakelijk dat de raad goed beseft dat hij controleert, maar dat de verantwoordingsinformatie niet als sturingsinstrument gebruikt kan worden.

Na bespreking stemt de raad. En ook dat is een interessante situatie, waarbij de feiten niet de realiteit hoeven te vertegenwoordigen. Wat mij betreft is dat iets dat de toezichthouders goed moeten beseffen.

Want wat als de helft +1 van de raad voor stemt en de verantwoording was feitelijk in orde met tegelijkertijd de wetenschap dat de oppositie structureel tegen stemt en er een waardevolle bespreking in de raad heeft plaatsgevonden? Wat doet de provincie? Hoe actief volgen zij de gemeenteraden? Een tegenovergestelde situatie kan zich namelijk ook voor doen. Namelijk dat na een bespreking van 5 minuten, de raadscommissie het aanmerkt als zogeheten hamerstuk en de raad vervolgens unaniem besluit dat de verantwoording goed was. Welke situatie doet dan het meeste recht aan die verzwaring van de controlerende rol van de raad?

Conclusie

De Wet Revitalisering Generiek Toezicht is feitelijk een herbevestiging van de positie van de raad als controlerend orgaan. Deze taak is verre van onbekend voor een gemeenteraad. Echter, de gemeenteraad is nog niet volledig in positie. En je kunt je afvragen of dat dit voor dit moment onwenselijk is? Wel dienen raad en college samen op te trekken bij de horizontale verantwoording. En in gezamenlijkheid bepaalde keuzes met betrekking tot de verantwoording maken: de vorm en het moment van verantwoorden zijn hierbij het meest van belang. Dat raakt direct een principiële duale afweging: bepaalt de raad dit of informeert het college hoe het aan de raad verantwoording aflegt? Als griffier zou ik de raad het eerste willen adviseren. Net zoals bij de documenten van de planning en controlcyclus bepaalt de raad, in de Financiële verordening, hoe vaak en in welke vorm hij de financiële informatie willen ontvangen. Ik pleit dan ook voor een extra paragraaf bij de jaarrekening. Niet een A4-tje, maar een volwaardige paragraaf die op hoofdlijnen en op basis van ingeschatte risico's, een kritisch denker meeneemt in de verantwoording van de medebewindstaken.

En wellicht dat na een paar jaren van werken met deze wijze van verantwoorden een gemeente het aan durft om de dan vast uitgekristalliseerde kritische prestatie indicatoren, te vervlechten in de programmabegroting en dus in een jaarrekening. En dus de prestatie indicatoren binnen een programma van een begroting, te koppelen aan deze indicatoren.

Het in positie brengen van de raad is uiteindelijk de taak en verantwoordelijkheid van de griffier. Het is aan mijn collega's en mijzelf om de raad goed te informeren en te begeleiden in het voorjaar van 2015. Want dat is het moment waarop deze provincie verwacht dat alle Utrechtse gemeenten inhoud geven aan de horizontale verantwoording waarmee het interbestuurlijk toezicht gestalte krijgt.